

Blog broj: 17

Aktuelna vanjska politika

**Retrogradne politike u
Bosni i Hercegovini 26 godina
nakon Dayton – posljedica
Zapadne podrške
'stabilokratiji'?**

Autor: Amer Čekić
Decembar 2021.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima VPI BH ima za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) na aktuelne teme iz sfere vanjske politike usmjeren ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor da mladi vanjskopolićki analitićari/ke kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovom tekstu ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-ebert-stiftung i Vanjskopolićke inicijative BH. Friedrich-ebert-stiftung i Vanjskopolićka inicijativa BH ne garantuju za taćnost podataka koji su izneseni u tekstu.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Mahir Sijamija
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete narućiti na e-mail: fes@fes.ba.
Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za taćnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:
Vanjskopolićka inicijativa BH
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo
327(497-15)
ĆEKIĆ, AMER

Aktuelna vanjska politika: "Retrogradne politike u Bosni i Hercegovini 26 godina nakon Daytona – posljedica Zapadne podrške 'stabilokratiji'?"

/ Amer Ćekić - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung,
2021. - 4 str. A4 format

ISBN -----

COBISS.BH-ID -----

Retrogradne politike u Bosni i Hercegovini 26 godina nakon Daytona – posljedica Zapadne podrške ‘stabilokratiji’?

Autor: Amer Čekić

Rečenica da se Bosna i Hercegovina suočava sa najvećom krizom nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma je dospjela do naslovnica svih svjetskih, regionalnih i domaćih medija. 26 godina nakon što je ovaj sporazum okončao oružanu agresiju, obilježenu konstantnim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava, uključujući i genocid, građani Bosne i Hercegovine se suočavaju sa sličnim strahovima, tenzijama i anksioznošću, produbljujući ratne traume kod žrtava agresije. Trenutni politički milje pogoršava i intergeneracijske traume postratnih generacija, te dodatno narušava već krhke odnose između etničkih skupina u Bosni i Hercegovini. Krivci su dobro poznati - **etnonacionalne elite u Bosni i Hercegovini, vođene direktivama svog vođstva u susjedstvu koji nikada nisu odustali od svojih velikodržavnih projekata, opunomoćeni nikad malicioznijim pristupima sa Istoka.** Međutim, koliko god su se brojne zapadne zemlje pokazale prijateljima teritorijalnog integriteta, suvereniteta i nezavisnosti Bosne i Hercegovine, pokretači demokratizacije, garanti stabilnosti i mira, kao i pokrovitelji euro-atlantskih integracija u posljednjih 26 godina, **njihova podrška ‘stabilokratiji’ u posljednjoj deceniji je jedan od dodatnih razloga za trenutnu situaciju.** No, o ‘stabilokratiji’ ćemo više u nastavku ovog teksta. Krenimo sa okidačima aktuelne političke krize koja ima sve elemente egzistencijalne krize protiv Bosne i Hercegovine.

Nakon što je bivši Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, Valentin Inzko [donio odluku o proglašenju zakona, tačnije dopunama Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine](#), kojima se zabranjuje i kažnjava negiranje genocida i drugih zločina, naišao je na žestoke osude političkih i intelektualnih elita iz entiteta Republika Srpska. Vođene instrukcijama lidera stranke SNSD, Miloradom Dodikom, sve stranke i parlamentarci (iz pozicije i opozicije, iako u Republici Srpskoj već godinama Dodik nailazi na žestoke osude iz opozicije, prvenstveno zbog kriminala i zaduženosti ovog entiteta) otpočele su sa blokadom institucija Bosne i Hercegovine. Nedugo zatim su započele izjave Milorada Dodika o nezavisnosti entiteta Republika Srpska. Međutim, svim domaćim i stranim akterima je ova priča postala već uobičajan predizborni nara-

tiv, tako da se njoj nije pristupilo sa previše pažnje.

Situacija je ubrzo eskalirala i **prestala da se promatra kao uobičajna Dodikova predizborna kampanja onog trenutka kada je on najavio povlačenje iz Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i formiranje vlastite vojske Republike Srpske.** Da podsjetimo, Vojska Republike Srpske je od strane dva suda Ujedinjenih nacija – ICJ, koji predstavlja pravno naslijeđe Ujedinjenih nacija i svih njenih članica, i ICTY označena kao izvršilac genocida. Kako bi dokazao svoje intencije, Milorad Dodik je naložio [„protu-terorističke“ policijske vježbe na Jahorini](#). Da li je simbolično ili ne da se ovakve vježbe sprovode na okolnim planinama sa kojih je tokom oko 1500 dana opsade Sarajeva, u prosjeku padalo 329 granata dnevno - zaključite sami.

Ovakva secesionistička agenda, propraćena nacionalističkim elementima i nikad odvažnijim i neodmjerijim izjavama, ne bi bila moguća bez podrške velikih stranih sila kao što je Rusija. Vođeni momentumom destabilizacije Bosne i Hercegovine, ovoj agendi su se priključile i Srbija i Hrvatska. Navedeni akteri su uspjeli u svojim nastojanjima da deautoriziraju ulogu novog Visokog predstavnika, Christiana Schmidta, spriječivši njegovo pojavljivanje na godišnjoj sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Kremlj je [zaprijetio da će uložiti veto na Rezoluciju o produženju mandata](#) ukoliko bi se Christian Schmidt pojavio, i time na neki način testirali svoje poluge moći u odnosu na Zapad.

Vratimo se na početak ovog teksta. Građani Bosne i Hercegovine nisu samo žrtve ‘divljev’ etnonacionalizma inkapsuliranog u bosanskohercegovačkom društvu, dirigovanog od strane svojih zapadnih i istočnih susjeda. Niti su građani Bosne i Hercegovine samo žrtve pernicioznih geopolitičkih igara velikih istočnih sila. Građani Bosne i Hercegovine su, također, **žrtve pogrešnog pristupa međunarodne zajednice prema Bosni i Hercegovini.** Referirat ću se na koncept **stabilokratije** s početka ovog teksta, kojeg je prvi primijenio Srđa Pavlović opisavši podršku Zapada nedemokratskim praksama u Crnoj Gori dok se [„istodobno propovijedaju vrline demokratije i vladavine prava“](#). Iako se ovo vrlo lako može reflektirati na sve zemlje zapadnog Balkana, **smatram da je Bosna i Hercegovina savršen primjer detrimentalnih posljedica višegodišnjeg praktikovanja ovakvog pristupa od strane međunarodne zajednice.** Tačnije, kroz primjer Bosne i

STRANICA 3

Hercegovine **definisao bih stabilokratiju kao podršku i legitimiziranje etnonacionalističkih elita u Bosni i Hercegovini, popuštanje pred njihovim zahtjevima, sve u zamjenu za stabilnost.** Iako su stabilnost i mir osnova i glavni interes svih građana Bosne i Hercegovine, te su, s tim u vezi, potezi međunarodne zajednice da očuvaju stabilnost bili dobronamjerni, pogotovo nakon strahota devedesetih godina, danas možemo vidjeti da se ovakav koncept u nekom momentu mogao oteti kontroli i da se trebao odbaciti. Sve dok mir nije bio upitan, godinama su Bosni i Hercegovini davani krediti Međunarodnog Monetarnog Fonda (i to pod dobrim uslovima uz simbolične kamatne stope), uključujući posljednji kredit od [381 miliona](#) dolara, iako planovi zaduživanja nisu bili formalno odobreni od strane Vlade. Kroz ova kreditiranja domaći vlastodršci bi se obavezivali na stabilnost i letimično bi ispunjavali određene zahtjeve i reforme preporučene od strane međunarodne zajednice, dok bi s druge strane 'kupovali' socijalni mir svojih građana i 'krpili' budžet države. Ogromne donacije su isporučivane u oba entiteta, dok bi institucionalna, stručna i moralna podrška u euro-atlantskim integracijama bila neupitna i konstantna. Floskula da Bosna i Hercegovina pripada EU porodici je ponavljana od strane svih zvaničnika u Europskoj uniji.

Iako su građani Bosne i Hercegovine uvijek stavljeni u fokus diskursa međunarodne zajednice, u posljednjim pregovorima oko promjene izbornog zakona, njeni zvaničnici **su ekskluzivno pregovarali samo sa tri etnička lidera iza zatvorenih vrata, uveliko zapostavljajući ogroman broj građana koji se ne poistovjećuje sa njihovim etnonacionalizmom, zanemarujući i civilno društvo, kao i akademsku zajednicu.** Upravo ovakvo opunomoćavanje tribalizma u Bosni i Hercegovini je dovelo do demokratske dekadencije, sistemske korupcije, ekonomske nesigurnosti, i najvažnije - jednog od trenutno [najvećih odliva mozгова na svijetu.](#)

Nažalost, ovakav pristup i slijed događaja je ohrabrio Dodika, da se nakon više od dvije decenije na pozicijama moći i predstavljanja ove lažne fasade stabilnosti **okrene protiv Zapada (uz značajan vjetar u leđa sa Istoka) i osjeti nedodirljivim.** Pored svega, zapadni lideri ponovo dolaze u njegovo dvorište, vrše intenzivne i višesatne pregovore, što građane Bosne i Hercegovine dodatno obeshrabruje. Ono što je ironično u trenutnoj situaciji, jeste da je Milorad Dodik bio najveći ljubimac međunarodne

zajednice u vremenu nakon Daytonu, te da mu je pružena značajna podrška da dođe na poziciju premijera Republike Srpske. Tokom ovog perioda, Dodik je glasno i nedvosmisleno osuđivao politiku Radovana Karadžića, isticao da je u Srebrenici izvršen genocid i predstavljao najprogresivnijeg srpskog političara u Bosni i Hercegovini, za šta je u to vrijeme zaista bila potrebna i doza hrabrosti. Njegovo tadašnje djelovanje najbolje opisuje glasnogovornik State Departmenta koji je istaknuo da se Madeleine Albright [„osjećala kao da je dašak svježeg vazduha prohujao prostorijom“](#) kada je Dodik preuzeo poziciju premijera 1998. godine. Da bi stvar poprimila još ironičniji kontekst, [Dodik je u godinama koje su slijedile izgradio svoju političku karijeru na negiranju genocida, glorifikaciji presuđenih ratnih zločinaca, prije svega Ratka Mladića i Radovana Karadžića, prezentirajući ih kao srpske heroje.](#)

Jasno je da u postkonfliktnom društvu kakvo je bosanskohercegovačko, **politička previranja sadašnjice i horori prošlosti ne čine dobru kombinaciju.** Pregovaranja sa svim osobama koje prikazuju naznake agresivnog nacionalizma i pozivaju na nove sukobe su nedopustiva. Stoga se sankcije nameću kao jedina ispravna solucija. Neophodno je da međunarodna zajednica posegne za opipljivim mjerama i **sankcioniše svakog političara u Bosni i Hercegovini koji ugrožava mir.** Teško izboreni mir. Teško održani mir. Sankcije su neophodne kako bi se poslala poruka svakoj osobi koja ima tendencije da destabilizira Bosnu i Hercegovinu. Sankcije su još neophodnije da se pošalje poruka napaćenim narodima Bosne i Hercegovine da se strahote devedesetih godina neće i ne smiju ponoviti. Daljnji pregovori s Dodikom mogu da učine potpuno suprotno - pošalju signale da je Zapad spreman na ustupke Dodikovim zahtjevima, i da će se ugrožavanje teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine tolerisati. Ovo bi u konačnici samo pogoršalo trenutne tenzije i potaknulo buduću destabilizaciju Bosne i Hercegovine iz Rusije, Srbije i Hrvatske. Najvažnije, ovakav slijed dešavanja bi **signalizirao da su vrata novih sukoba na teritoriji Bosne i Hercegovine širom otvorena.**

Evropska unija nastavlja da se uzda u svoju podršku reformama i iluzornim obećanjima o proširenju kako bi stimulirali mir, stabilnost i dijalog unutar države i regije. Međutim, **sadašnjoj situaciji se ne može i ne smije pristupiti kroz „meku moć“.** Toga je svjesno i devet članova Evropskog parlamenta koji su prozvali povjerenika za vanjsku i sigurnosnu politiku

ku EU Josepa Borella da [hitno sankcioniše Dodika](#) i njegove pomoćnike. Značaj brze reakcije i sankcija je diskutovan, ne samo u Evropskom parlamentu, već i u nacionalnim parlamentima nekoliko evropskih država. Naime, kako je posljednjih nekoliko godina naglašena disharmonija unutar same Evropske unije po gotovo svim pitanjima, ni slučaj krize u Bosni i Hercegovini nije izuzetak. Lideri tri zemlje članice Evropske unije- Viktor Orban (Mađarska), Janez Janša (Slovenija) i Zoran Milanović (Hrvatska) su dali svoju podršku Dodikovoј nacionalističkoј i secesionističkoј agendi kroz višestruke sastanke s njim, te osudili svaki vid mogućih sankcija.

Dok trenutno možemo samo da špekulišemo o reakcijama od strane međunarodne zajednice, i o mogućim ishodima trenutne krize, jedna stvar je sigurna. Dok ovo čitate, [svaka druga mlada osoba želi da napusti Bosnu i Hercegovinu](#). Te mlade osobe su i **Bošnjaci i Srbi i Hrvati, što je bitno napomenuti ukoliko neki etnički lider pokuša da argumentuje da je neko izvukao bolji kraj, da ne kažemo pobjedu nakon ove krize.** Naša najveća kriza je odlazak ovih mladih ljudi, te smo, nažalost, **svi mi veliki gubitnici.**